

SÖNFFELD MÁTYÁS

A ZENEBATYU ÉLMÉNYPROGRAM AZ ÓVODÁBAN ÉS AZ 1-2. OSZTÁLYBAN (4. RÉSZ)

BEVEZETÉS

A cikksorozat negyedik része ismét hangutánzó hangszert mutat be, mondhatni, a második cikkben bemutatott esőbot testvérét, ezért is érdemes pár szóban visszaemlékezni, milyen hangszereket ismertünk már meg közösen. Ez alkalommal egy új fogalommal is találkozunk, a hangszínnel, mely nem csak az autentikus és ökohangszerek, de még a hozzájuk kapcsolódó szívószálduda hangját is újszerűen változtatja meg! Vendégszereplők lesznek még a csecsemők, valamint a szélsőséges érzelmek is. Vágjunk bele!

PROGRAMPONTOK

Szívószáhangszer

A visszatérő olvasók és a www.zenebatyu.hu látogatói számára a szívószálduda elkészítése már gyerekjáték: lelaposítjuk a szívószál végét, levágjuk az így létrejött két sarkat, majd belefújunk. Ha ezt a fújást szakaszosan tesszük, először erősen, majd egyre gyengébben, a duda nevető hangot hallat. De ami nevetni tud, az bizony sírni is! Képzeljük el, hogyan sír egy csecsemő? Valójában két betűt mond: ó-á. Ezt természetesen szünet nélkül teszi, folyamatosan nyíló szájjal: ooóóóÓÓÁÁÁÁ. A szívószál száját viszont nem tudjuk megnagyobbítani, így a két tenyerünket hívhatjuk segítségül. Ha a szívószálat úgy fújuk, hogy közben a két tenyerünkkel egy gömböt formálva elzárjuk a végét, tompa hangot hallunk. Ha szétnyitjuk, újra erőteljes a dudahang. Ha viszont a csukott két tenyeret lassan és fokozatosan nyitjuk ki: voilá! Kész is a csecsemősírás! Nem változott a hangszer hangmagassága, és a hangereje is csak kicsit, az igazi változást a hangszínnel hallhattuk.

Zenebatyu Élményprogram	Katedra 4. cikk, vihardob
<p>Állandó elemek: Az előző program átvizsgálása A zenebatyuból vett első hangszer megjegyzése Aznapi alkalom összefoglalása</p>	<p>Jelölések: Fő foglalkozási pontok Új fogalmak (milyen jelenséget tapasztaltunk) (melyik készség fejlődik)</p>
<p>SZÍVÓSZÁLHANGSZER</p>	<p>Szívószálduda https://www.facebook.com/zenebatyu/videos/497696977562533 Szakaszosan fújva a szívószál nevet, a végét befogva „óá”-zik! (hangszínváltozás) (tapasztalati tanulás)</p>
<p>AUTENTIKUS HANGSZER</p>	<p>Vihardob A vihardob, viharcsináló vagy dörgőcső a vihar, az égzengés hangját utánozza. (elemzés, logikai következtetés)</p>
<p>HANGSZERVERS</p>	<p>Henger alakból rugó lóg, Benne a hangok morajlók, Szélvihar, orkán, kihallod? Ez bizony itt a VIHARDOB! (figyelem, memória, nagymozgás)</p>
<p>ENERGISER</p>	<p>Fát vágni Az erdőbe/El is menjek, ne is menjek/Fürész is van, fejsze is van/Itt sincs senki, ott sincs senki. (nagymozgás, memória, önkontroll)</p>
<p>ÖKOHANGSZERBEMUTATÓ</p>	<p>Öko-vihardob Chipses dobozból és rugóból vagy papírgurigából és műanyag pudingos pohárból. (hangszínváltozás tenyérrel) (kreativitás, logikai összefüggés)</p>
<p>CSINÁLD MAGAD</p>	<p>Kacagó pohár https://www.facebook.com/zenebatyu/videos/634495397348164 2 pohárral még viccesebb a hangszer. (finommotorika, kreativitás, környezettudatosság)</p>
<p>ZENEKÍSÉRLET</p>	<p>Kis vihardob A kisebb test halk, a nagyobb hangosabb. (kreativitás, logikai következtetés)</p>
<p>NYÍLIK A ZENEBATYU</p>	<p>Aki nem lép egyszerre.. Fogd a hangszer, gyere-gyere, indulhat a cserebere! Rázd csak, rázd, a hangszered, Én is rázom majd veled! egyszer fent – egyszer lent, kint-bent! (téri irányok, önkontroll, kommunikáció)</p>
<p>ZÁRUL A ZENEBATYU</p>	<p>Hát, sziasztok, hát, sziasztok, dal... (nagymozgás, levezetés)</p>

Autentikus hangszer

Az egyik kedvenc hangszereim következnek, melyet ha valaki nem ismer, elsőre megdöbben a megszólaltatási módján. Adott egy henger alakú tárgy, melyből egy rugó lóg ki. Mit szeretne mindenki tenni vele? Meghúzni a rugót. Az pedig tilos! A hangszerünket ugyanis rázni kell, és felcsendül egy morajló, égzengésre hasonlító hang. Itt érdemes megkérdezni a gyerekeket, mire hasonlít a hangja. Lesz ott mindenféle tipp, az oroszlánüvöltéstől a metróhangig. Általában elhangzik az égdörgés vagy vihar hang, erre lecsaphatunk: ez az! Akkor vajon hogy hívják? Pár pillanat alatt kitaláljuk: vihardob. Sőt! Ha a száját befogjuk és fokozatosan nyitogatjuk, a szél süvítésének hangját is utánozza a szívószálduda által megismert hangszínváltozással. De hogyan szól a vihardob? Az ökohangszerünkből kiderül!

Ökohangszer-bemutató

Mi lehet ebben a hengerben, ami ilyen hangot ad? Kérjük ki a tippet, lesz itt is rengeteg ötlet, de egy szinte biztosan elhangzik majd: golyók! Több száz helyen mutattam már be a vihardobot, és mindig elhangzik ez az ötlet. Valami súrlódás, valami furcsa, morajló hang. Akkor szedjük szét! Bemutatkozunk a chipses doboz! Az alját levágjuk, a tetején lévő kupakba belecsavarunk egy rugót, majd megrázzuk! Viharhang. Ezután szétszedjük, megrázzuk a kupakot: szinte semmi hangja nincs. Akkor a dobozban lesz a titok, nézzünk csak bele!

Láss csodát! Üres! De hát hogy lehet ez? A doboz magától nem szól, a kupakba csavart rugó nagyon halk, de ha összerakom: újra vihar hangja van! A megoldás egyszerű, melyet már a flakolele is megtanított nekünk (lásd 1. rész). Egy hangszerhez rezgés és test kell. Ha viszont kicsi a test, halk a hangja! A rugó rezgése adja a hangot, de a chipses doboz kupakja nem tudja felhangosítani, ehhez kell a papírhenger, a test! Kipróbálhatjuk ugyanezt egy műanyag átlátszó pohárral is, máris megszólal, ha pedig egy papírtörő gurigáját tesszük a pohárba, a hangja mélyebb lesz! Hát persze, mint a hosszú szívószálé: minél hosszabb, annál mélyebb a hangja (lásd 2. rész). Itt az ideje jól megjegyezni a nevé, jöhet a vers!

Hangszervers

Átbeszéljük: milyen is a test alakja. Nem kör, hanem henger, mint az úthengernek! Mi lóg ki belőle? Rugó! Milyen hangja is volt? Morajlás. Ki tudja, mi az az orkán? Bizony, egy nagy szélvihar. Akkor mindent tudunk a versünkhöz, mindenki mutasson hengert! *Henger alakból* (a két kezünket pörgetjük, mint a lassan forog a kerék c. dalnál), *rugó lóg* (széthúzzuk a két kezünket), *benne a hangok* (lefelé mutatunk) *morajlók* (a fülünk körül mozgatjuk az ujjainkat), *szélvihar, orkán* (két karunkat pörgetjük, mintha gyorsúsznánk), *kihallod?* (a fülünkhöz tesszük a két kezünket). *Ez bizony itt a VIHARDOB!* (négyet tapsolunk). Ahogy szoktuk, pár ismétlés után az utolsó szót már nem mondjuk a gyerekekkel, csak fülelünk, milyen hangosan tudják mondani.

Energiser

Ideje mozogni: ha jön a vihar, hideg lesz az idő, jobb, ha előtte gyorsan elmegyünk tűzifáért! Mindenki álljon fel a helyéről, és legyen a visszhangom (épp úgy, mint a medvevadászatonál, az 1. részben). Annyiban izgalmasabb, hogy nemcsak utánozni kell, amit csinálók, de az emlékezetet is megtornáztatjuk: egyre hosszabb mondatot kell visszhangozni! Kezdjük: *Fát vágni (előre csapok a kezemmel)* (itt a gyerekek visszhangoznak, párszor ismételjünk, hogy határozottak legyenek). *Az erdőbe fát vágni* (egy fa sziluettjét lerajzolom, majd előre csapok a kezemmel). *El is menjek, ne is menjek?* *Az erdőbe fát vágni.* (Előre-, majd hátralepek, egy fa sziluettjét lerajzolom, majd előrecsapok a kezemmel). *Fűrész is van, fejsze is van, el is menjek, ne is menjek?* *Az erdőbe fát vágni.* (Egyik, majd a másik kezemre nézek, előre-, majd hátralepek, egy fa sziluettjét lerajzolom, majd előre csapok a kezemmel). *Itt sincs senki, ott sincs senki, fűrész is van, fejsze is van, el is menjek, ne is menjek?* *Az erdőbe fát vágni* (jobbra is nézek, balra is nézek, majd az egyik és másik kezemre nézek, előre-, majd hátralepek, egy fa sziluettjét lerajzolom, majd előre csapok a kezemmel). A játék maga ennyi, de itt kezd érdekes lenni, ugyanis előlről kezdjük, kicsit hangosabban és gyorsabban. Néhány ismétlés után már üvöltve vágjuk a fát és közösen kacagunk magunkon és egymáson! Az ovisokkal elég a Fűrész és fejsze részig eljutni, ha már jól ismerik, csak akkor menjünk tovább!

Csináld magad

Vihardobot nehéz csinálni otthon, hiszen nem sokan tartanak 30-40 cm-es rugót a konyhájukban. Ez okból kifolyólag a csináld magad hangszerünkben fonal lóg ki, és nem vihar hangot ad, csupán kacag vagy épp sír. Egy műanyag/papír/joghurtos pohár alját rajzszöggel lyukasszuk ki, majd fűzzünk át rajta fonalat és a pohár alján – kívül – csomózzuk meg. Ezután vizezzük be a kezünket, majd húzzuk végig a fonálon, és nagyon vicces hangot hallhatunk! A pohár nyekereg, mintha sírna! Ha szakaszosan húzzuk végig a vizes ujjunkat, máris mély, nevető hangot hallhatunk. Ettől kezdve csak a fantáziánk a határ, a pohár kuncoghat, kacaghat, lehet mérges (egy hirtelen lefelé rántással), vagy épp horkolhat (happityipú hangon, melyet egy hosszú és három rövid húzással érünk el. A kacagó pohár tökéletes arra, ha pillanatok alatt szeretnénk jó hangulatot teremteni, az óvodásoknak lyukasszuk ki előre a pohár alját és egy előre megcsomózott fonalat próbáljanak a lyukon át dugni, de a legkisebbeknek az is elég, ha csak filccel kiszínezzük a már kész hangszer.

Zenekísérlet

A kísérlethez egy kicsi – akár saját készítésű – vihardobra is szükségünk lesz, melynek azonban hosszabb a rugója. A kérdés: melyik lesz hangosabb? Ilyenkor egy vicces trükköt szoktam alkalmazni, ami a nagyobbaknak gyorsan fel is tűnik. Azt mondom: szavazzunk! Tegye fel a kezét, aki szerint a nagy lesz a hangosabb! Oké, tegye fel a kezét, aki szerint a kicsi lesz a HALKABB! Ilyenkor persze elindul a nevetés, és el is árulom, hogy aki legalább egyszer feltette a kezét, nyert, ugyanis minél nagyobb egy test, annál hangosabb! Ezt arról is megjegyezhetjük, hogy egy nagy medve hangosabb, mint egy kicsi egér, de emlékezhetünk a gitár és az ukulele méret- és hangerőkülönbségére is (lásd 1. rész). (Ilyenkor azt is hozzá szoktam tenni, hogy a csecsemőknél a hangerő és méret összefüggése valamiért fordítottan arányos, de ezzel most ne foglalkozzunk).

NYÍLIK A ZENEBATYU

A hangszerosztás után a szokásos dalokat egy új dallal fűszerezzük meg, aminek a refrénje így hangzik: „Rázd csak, rázd, a hangszered, én is rázom majd veled” (szolmizálva: mddlddM, mddldrD). Miután a refrént megtanultuk, jöhet a tánc, tessék engem utánozni: *egyszer fent* (felemeljük a hangszerünket és ott rázzuk meg), *egyszer lent* (lelógatjuk a föld felé és ott rázzuk). Ezt 2x megismételjük, majd mehet újra a refrén. Ezután megint változik a tánc: *egyszer kint* (a kör közepének hátát fordítunk, ilyenkor a kicsiknek hozzá is tehetjük, hogy háttal a szőnyegnek, vagy kifelé a falak felé), *egyszer bent* (a szőnyeg felé vagy a kör közepe felé, akár integethetünk is egymásnak a hangszerünkkel). Kétszeri ismétlés után újra jöhet a refrén, majd összekötjük a két versszakot és jöhet az egyszer fent, egyszer lent, egyszer kint, egyszer bent. Ez már egy egész kis koreográfia, amit mindig örömmel táncolnak és énekelnek a gyerekek! Természetesen ne hagyjuk ki a cserebere-dalt (lásd előző részek), hogy minél több hangszer kipróbálhassanak a kicsik.

ZÁRUL A ZENEBATYU

A hangszeres visszacsereje, összegyűjtése, az ismétlés és a felmerülő kérdések megválaszolása után immár sokadszor énekelhetjük a sziasztok-dalt. Aki a hangszerkészítést nem otthonra szánta, hanem a programba ültette, annak ajánlom, hogy mindenki a saját kacagó poharával énekelje (és kacagja) el a dalt!

ÖSSZEGZÉS

Igazán üdítő jelenség, ha a gyerekek korábbi alkalmak példaira és jelenségeire is emlékeznek, mint az esőbot hangutánzása, vagy az ukulele és a gitár méretének és hangerejének különbsége. Minél több példán, tapasztalaton és élményen keresztül mutatunk be egy jelenséget, az annál jobban megmarad és beivódik. Jó zenélést, és ne feledjük: minden hangszer!